

บทที่ 2

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้ศึกษาได้อาศัยแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

2.1.2 ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ (Globalization)

แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความแตกต่างกันออกไป เช่น Kofman and Youngs (Kofman and Youngs 1996; Mittleman 1996) เห็นว่า Globalization เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ซึ่งแต่ละแนวคิดนั้นๆ จะเป็นไปตามที่มีผู้สังเกตเห็น และสามารถที่จะอธิบายแนวคิดนั้นๆ ได้ในหลายๆทาง ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์นี้เป็นแนวคิดที่มีมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ Karl Marx ที่ได้พูดถึงการล่มสลายของรัฐ “โลกาภิวัตน์” (Globalization) เป็นปรากฏการณ์ที่ตอกย้ำการลดหรือสิ้นบทบาทของรัฐชาติ (Nation - State) ซึ่งเป็นแนวคิดทางตะวันตกที่ว่าด้วย “เสรีนิยม” (Liberalism) เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคสงครามเย็นสิ้นสุด เมื่ออุปสรรคทางการเมืองหมดสิ้นไป และเป็นผลจากการขยายตัวของเทคโนโลยีข่าวสาร ทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย การค้าและการบริการสามารถดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว และยากที่จะควบคุมได้

Alvin Toffler นักคิดทางสังคม ได้แต่งหนังสือเรื่อง Future Shock (1970), The Third Wave (1980), Powershift (1990), และ War and Anti - War (1993) ซึ่งผลงานเหล่านี้ตอกย้ำถึงความเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นผู้ให้ภาพของโลกาภิวัตน์ชัดเจนยิ่งขึ้น หลักคิดสำคัญของ Alvin Toffler คือ การแบ่งอารยธรรมของโลกออกเป็นสามคลื่น คือ สังคมเกษตรเป็นคลื่นแรก สังคมอุตสาหกรรมเป็นคลื่นที่สอง และสังคมข่าวสารและปัญญาเป็นคลื่นลูกที่สาม ซึ่งโลกขณะนี้

กำลังเคลื่อนจากคลื่นลูกที่สองเข้าสู่ลูกที่สาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั่วโลก ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช⁵ แปล Globalization เป็นภาษาไทยว่า โลกานุวัตร ซึ่งในพจนานุกรมนั้นเป็นคำทางพุทธศาสนา แปลว่า การประพุดิแบบโลก การประพุดิตตามโลก ซึ่งคำว่าโลกานุวัตรนี้หมายถึง ความเป็นไปของโลกในฐานะที่เป็นตัวกายภาพของโลก สาเหตุที่ต้องเกิดโลกานุวัตรขึ้นก็เนื่องจากการขนส่งการติดต่อสื่อสารคมนาคมในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้โลกหดแคบลง วิถีชีวิตมนุษย์ในแต่ละสังคมจะถูกกำหนด โดยปัจจัยภายนอกมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมก็ต้องยังปรับตัวเพื่อเลือกวิถีชีวิตของตนเอง และชุมชนของตนในยุคโลกานุวัตรนี้

นอกจากนี้ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า Globalization แปลว่า การแผ่กันถึงโลก การเข้ากันถึงโลก และการเอาชนะโลก

ส่วนธเนศวร์ เจริญเมือง⁶ ได้กล่าวถึงคำว่าโลกาภิวัตน์ ว่ามีสาระครอบคลุมหลายด้าน คือ

ประการที่ 1 โลกาภิวัตน์ เป็นคำในวิชา เศรษฐศาสตร์ การเมือง โดยเน้นประเด็นที่ระบบเศรษฐกิจ

ประการที่ 2 โลกาภิวัตน์ หมายถึง กระบวนการสร้างโลกให้เป็นแบบเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมหลายๆ ด้าน ได้แก่ การยกเลิกระบบสังคมนิยม มาหาทุนนิยม การลงทุนข้ามชาติในแทบทุกประเทศ การติดต่อค้าขาย และร่วมลงทุนในแบบเดียวกันในแทบทุกรัฐทั่วโลก สิ่งที่จะช่วยให้สิ่งเหล่านั้นเป็นไปได้ ยังมีปัจจัยเสริม คือ ระบบโทรคมนาคมสมัยใหม่ ระบบคมนาคม รัฐรับใช้หรือร่วมมือกับธุรกิจ หรือความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจ ทำให้เขตแดนของรัฐลดความสำคัญลดลงไปมาก การติดต่อกันอย่างมากและรวดเร็วทั่วโลก ทำให้มีบางคนเรียกว่า “โลกไร้พรมแดน”⁷

ประการที่ 3 กระแสโลกาภิวัตน์ เกิดได้เพราะการเติบโตของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เพราะระบบเศรษฐกิจดังกล่าว เปิดโอกาสให้พลังการผลิต (Productive Force) พัฒนาไปอย่างมาก ซึ่งเท่ากับช่วยให้กระบวนการสร้างโลกทั้งโลกเป็นไปได้

⁵ ผู้จัดการ, กรกฎาคม, 2537.

⁶ ธเนศวร์ เจริญเมือง, จากโลกานุวัตรถึงโลกาภิวัตน์, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์สันติภาพพรินท์, 2537), หน้า 8-6.

⁷ กรุงเทพธุรกิจ, 22 ตุลาคม 2537.

ประการที่ 4 กระบวนการดังกล่าว ไม่ได้เกิดเมื่อนานมาแล้ว แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันก็เพราะยุคสงครามเย็นสิ้นสุด โลกที่เคยแบ่งออกเป็นสองค่ายขัดแย้งกัน คือ ค่ายทุนนิยมและค่ายสังคมนิยม ได้เปลี่ยนไปเหลือค่ายเดียว คือ ค่ายทุนนิยม การสร้างระบบสังคมนิยมในประเทศกำลังพัฒนา และระบบการเมืองเป็นแบบอำนาจนิยมมีปัญหาการผลิติดูกดดันหลายทาง ไม่อาจพัฒนาได้รวดเร็ว ขณะที่การเศรษฐกิจทุนนิยมก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง สภาพาโซเวียตถึงได้ล่มสลายลงในปี 2534 ประเทศต่างๆ ที่เคยใช้ระบบสังคมนิยมได้หันมายอมรับระบบทุนนิยม ซึ่งมีกำไรเป็นเป้าหมายสูงสุด เป็นแรงจูงใจในการประกอบธุรกิจทุกประเภท ระบบทุนนิยมจึงแพร่หลายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว

ประการที่ 5 โลกาภิวัตน์ไม่เพียงแต่การเกิดจากการเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยม หากยังขยายขอบเขตไปถึงวัฒนธรรมอีกด้วย กระบวนการสร้างโลกให้เป็นแบบเดียวกัน เป็นไปได้ในบางส่วนหนึ่งก็เพราะการเติบโตของวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยม ที่ทุนนิยมหวังจะให้เกิดการผลิตและการบริโภคอย่างเต็มที่ เท่ากับการสร้างผลกำไรให้ระบบทุนนิยมมากขึ้น

ประการที่ 6 โลกาภิวัตน์ต้องมีปัจจัยภายนอกคือ การแผ่ขยายของทุนนิยมไปทั่วโลก ขณะเดียวกัน ต้องดูว่าปัจจัยภายในแต่ละประเทศเป็นอย่างไร แม้ระบบทุนนิยมจะแพร่หลายและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางไปทั่ว แต่ชุมชนต่างๆ จะรับเอากระแสโลกาภิวัตน์ไว้แค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของแต่ละชุมชน

ในบทความของทรงศักดิ์ สายเชื้อ^๘ ได้ให้ความหมายของ โลกาภิวัตน์ ว่าหมายถึง การสร้างให้เป็นเครือข่ายระดับโลก โลกาภิวัตน์ นั้นโดยพื้นฐานแล้ว เป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงปรากฏการณ์สร้างเครือข่ายระดับโลก ใน 5 ด้าน อันได้แก่

- การลงทุน และฐานการผลิต
- ตลาด
- ระบบการเงิน
- การแข่งขัน
- กลยุทธ์ของบริษัทธุรกิจ

ซึ่ง โลกาภิวัตน์ มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือ การลงทุนทางตรงในต่างประเทศและการที่บริษัทข้ามชาติมีกลกลยุทธ์ทางธุรกิจที่จะขยายฐานการผลิตไปยังภูมิภาคต่างๆ โลกาภิวัตน์ จะเป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจแต่เมื่อกระบวนการ โลกาภิวัตน์ แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง

^๘ ผู้จัดการ, 30 พฤษภาคม 2540.

และรวดเร็วก็ได้ขยายขอบเขตไปถึงด้านการเมือง วัฒนธรรม และสังคมด้วย ผู้เขียนได้ให้ลักษณะของ โลกาภิวัตน์ ในปี 2000 ว่าจะมีลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น

- สิ่งที่แสดงให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญ คือ การที่เกิดประเทศพัฒนาขึ้นมาใหม่จำนวนมากและพัฒนาอย่างรวดเร็ว

- ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เอเชียตะวันออกได้มีการผนวกเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของโลกได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกอยู่ในภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ

- กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกได้เปิดเสรีทางการค้าและมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มอาเซียน กลุ่มเอเปก เป็นต้น

ส่วนสมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์⁹ ได้อธิบายว่า คำว่า โลกาภิวัตน์ หรือที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” หมายถึงการเชื่อมโยงในด้านการค้า การลงทุน ตลอดจนการบริการด้านต่างๆ ระหว่างประเทศทั่วโลก ซึ่งในอดีต ก่อนทศวรรษ 1980 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก่อนปี 1989 การเชื่อมโยงระหว่างประเทศในด้านการค้า การลงทุน ด้านการเงิน ตลอดจน ด้านบริการต่างๆ นั้น ยังถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางการเมืองระหว่างประเทศ การแบ่งโลกออกเป็นสองค่าย ภายใต้บรรยากาศการเผชิญหน้าในด้านการเมืองและอุดมการณ์ส่งผลให้การเชื่อมโยงทางการค้า การลงทุน และด้านอื่นๆ จำกัดขอบเขตเป็นเพียงการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม ที่มีอุดมการณ์เดียวกันเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 1980 พร้อมกับการล่มสลายทางการเมืองระหว่างประเทศระหว่างค่ายอุดมการณ์แตกต่างกัน ในกลางทศวรรษ 1980 พร้อมกับการล่มสลายของค่ายคอมมิวนิสต์ การเชื่อมโยงทางการค้า การลงทุน การบริการ และอื่นๆ โดยไม่มีข้อจำกัดเหมือนในอดีต นอกจากนี้ ความตึงเครียดทางการเมืองอันเกิดจากการแบ่งเขตทางการเมืองดังแต่ก่อนก็ได้ลดลง ดังนั้น กระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังที่เกิดขึ้นกับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่านั่นเอง

⁹ ประชาชาติธุรกิจ, 27-30 มีนาคม 2537.

2.1.2 ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ (Interdependence)

ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ เป็นการตั้งข้อสังเกตว่า ระบบการเมืองในปัจจุบันนี้ มีลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจอย่างมากและมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการเมืองแบบใหม่ที่เป็นระบบโลก (Global System) ในศตวรรษที่ 21

ผู้เสนอแนวความคิดนี้คือ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye (1997) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ข้ามชาติและการเมืองโลก (Transnational and World Politics) เขาตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากบทบาทที่มีเพิ่มมากขึ้น ของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐชาติ (Nonstate Actors) ในการเมืองโลก ตลอดจนบทบาทของเทคโนโลยี และบทบาทของเศรษฐกิจในการเมืองโลก นอกจากนี้ยังเห็นว่า ระบบความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในโลกปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นทุกขณะที่จะกลายเป็นการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างสลับซับซ้อน (Complex Interdependence) กล่าวคือ เป็นระบบที่

1. ลักษณะระบบสังคมโลกที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างสลับซับซ้อน (Complex Interdependence) และประเทศต่างๆ มีช่องทางในการติดต่อกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันหลายช่องทาง

2. นโยบายต่างประเทศจะครอบคลุมปัญหาต่างๆ มากมายทุกเรื่อง มีความสำคัญมากเท่าเทียมกันจนไม่อาจจะลำดับความสำคัญได้อย่างเด่นชัด และ

3. กำลังอำนาจทางทหารได้ลดความสำคัญลงไปและไม่ได้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายของรัฐอีกต่อไปแล้ว

และระบบการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงเพราะมีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยใน

1. กระบวนการทางเศรษฐกิจ
2. โครงสร้างของอำนาจโลก
3. โครงสร้างอำนาจในแต่ละปัญหา (Issues)
4. ความสามารถของอำนาจถูกกระทบกระเทือนโดยองค์การระหว่างประเทศ

ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างประเทศ มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย เนื่องจากการที่ไทย-พม่า ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านการเมือง แต่จากการที่โลกเปลี่ยนแปลงไป ดังที่ Keohane และ Nye ได้กล่าวไว้ และปัจจุบันเศรษฐกิจมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตมาก จึงทำให้ไทยและพม่าทำการค้าขายร่วมกัน และเป็นที่มาของการค้าชายแดนไทย-พม่า เกิดขึ้น อย่างเช่นปัจจุบันนี้

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

ในอดีตนั้นความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ จะมีความหมายกว้างๆ กล่าวคือ ความอยู่รอดของชาติ จะหมายถึง ความสามารถของชาติในอันที่จะป้องกันตัวเองจากการรุกราน ด้วยกำลังทหารของชาติอื่นต่อชาติของตน ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติจะจำกัด อยู่เพียงกิจการของทหารในสถานการณ์ที่ถูกเงิน หรือสถานการณ์ที่มีภัยอย่างชัดเจน เช่น ภัย จากลัทธิอุดมการณ์ แต่ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น หลังจากทีสหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้ความตึงเครียดระหว่างลัทธิอุดมการณ์ลดน้อยลงมาก สถานการณ์ที่มีภัยนั้นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น แนวคิดของความมั่นคงแห่งชาติจึงแตกต่างจากอดีต

ในความเห็นของนักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้หลาย ประการ เช่น

สมชัย รักวิจิตร¹⁰ ได้ให้ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้ว่า ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง สภาวะที่ทำให้ประชาชนในชาติสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความมั่นใจ ปลอดภัยจาก อันตราย ปราศจากการตี้นกลั้ว และความวิตกกังวลต่างๆ

พล.อ.สิทธิ เสวตศิลา¹¹ ได้ให้ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติว่า หมายถึง การให้ เอกราชของชาติ บุรณภาพแห่งดินแดน และสวัสดิภาพของประชาชน อยู่ในความมั่นคงและ ปลอดภัย รวมตลอดถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย

สวน บุญชู โรจนเสถียร¹² ได้กล่าวว่า ความมั่นคงแห่งชาติ ได้แก่ ความสามารถของ ประชาชนในแต่ละสังคม ในอันที่จะตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางภาวะแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปึกแผ่นภายใต้การปกครองเดียวกัน

¹⁰ สมชัย รักวิจิตร, ตอบคำถามเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2521) หน้า 1.

¹¹ สิทธิ เสวตศิลา, การกำหนดการและการดำเนินงานเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ, (คำบรรยาย วทบ., 2521) หน้า 19.

¹² บุญชู โรจนเสถียร, ความหมายความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) หน้า 2.

พล.อ.ปัญญา สิงห์ศักดิ์¹³ ได้ให้คำจำกัดความของความมั่นคงแห่งชาติไว้ว่า การให้เอกราชของชาติ บุรณภาพแห่งดินแดน และสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความปลอดภัย รวมถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

โดยสรุปแล้วความมั่นคงแห่งชาติ จะประกอบด้วย

1. ความมั่นคงด้านการเมืองในประเทศ

ความมั่นคงด้านการเมืองในประเทศ ข้อพิจารณาสำหรับความมั่นคงด้านการเมืองในประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศพร้อมที่จะให้การสนับสนุนต่อระบอบการปกครอง และการบริหารงานของรัฐบาลที่เป็นอยู่เล็กน้อยเพียงใด ประเทศใดที่ประชาชนมีความเชื่อถือ มีศรัทธา มีความจงรักภักดี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนระบอบการปกครองและรัฐบาลอย่างจริงจังเป็นจำนวนมากแล้ว ความมั่นคงแห่งชาติทางด้านการเมืองในประเทศก็ยิ่งมีมากขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้าประชาชนมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนรัฐบาลน้อย ก็อาจถือได้ว่าเป็นประเทศที่ยังไม่มีความมั่นคงด้านการเมืองในประเทศ

2. ความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ

ในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจนั้น โดยธรรมดาจะพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ อันได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นทางด้านการค้า การอุตสาหกรรม การเงิน ตลอดจนการกินดีอยู่ดีของประชาชนในชาตินั้น เป็นต้น และการที่จะดูว่าสังคมมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพียงใด หรือประชาชนมีส่วนร่วมของชาตินั้นสามารถที่จะมีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวอย่างกว้างขวางทั่วถึงกันหรือไม่ นอกจากนั้นความมั่นคงแห่งชาติด้านเศรษฐกิจยังจะต้องพิจารณาถึง การกระจายรายได้เป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมนั้น ความแตกต่างในเรื่องรายได้ของแต่ละบุคคลจะต้องไม่แตกต่างกันมาก

3. ความมั่นคงแห่งชาติทางสังคมวิทยา

ความมั่นคงแห่งชาติทางสังคมวิทยา ส่วนมากจะพิจารณาถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป ว่าได้รับการคุ้มครองจากรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงพอหรือไม่ หากประชาชนโดยทั่วไปได้รับความคุ้มครองเพียงพอ ประชาชนก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย ความมั่นใจในความปลอดภัยจากอันตราย และปราศจากความตื่นกลัวและความวิตกกังวลต่างๆ

¹³ ปัญญา สิงห์ศักดิ์, ทหารกับการเมืองไทยและความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533) หน้า 158-159.

รัฐใดก็ตามที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนของตนทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้เป็นอย่างดี รัฐนั้นก็จะมีความมั่นคงดีตามไปด้วย

นอกจากนั้นแล้ว ความมั่นคงแห่งชาติทางสังคมวิทยา จะต้องพิจารณาถึงเรื่องของความเป็นธรรมในสังคมด้วย ซึ่งความเป็นธรรมในสังคม หมายถึง ความเป็นธรรมที่ได้รับจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากประชาชนมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ก็จะได้รับ การพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่จะให้ความเป็นธรรมแก่เขาได้ โดยไม่มีอิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ มาบีบบังคับ

4. ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร

การที่ประเทศชาติจะความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหารเพียงใดนั้น นอกจากจะต้องมีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ในการป้องกันประเทศ และรักษาความสงบสุขภายในประเทศอย่างเพียงพอแล้ว กำลังทหารและหน่วยถืออาวุธ จะต้องมีความรู้ คุณภาพ อุดมการณ์ วินัย มีขวัญและกำลังใจสูง รวมทั้งมีความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย นอกจากนั้นจะต้องมีการดำเนินการทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเอาชนะการคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อีกด้วย

5. ความมั่นคงแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

ในการที่จะมีความมั่นคงแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งมีการส่งเสริมการวิจัย การพัฒนา และการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้จะต้องมีการป้องกัน และคุ้มครองผลประโยชน์ทางด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และพลังงาน รวมไปถึงการสนับสนุนองค์กรต่างๆ ในสังคม ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

6. ความมั่นคงแห่งชาติด้านต่างประเทศ

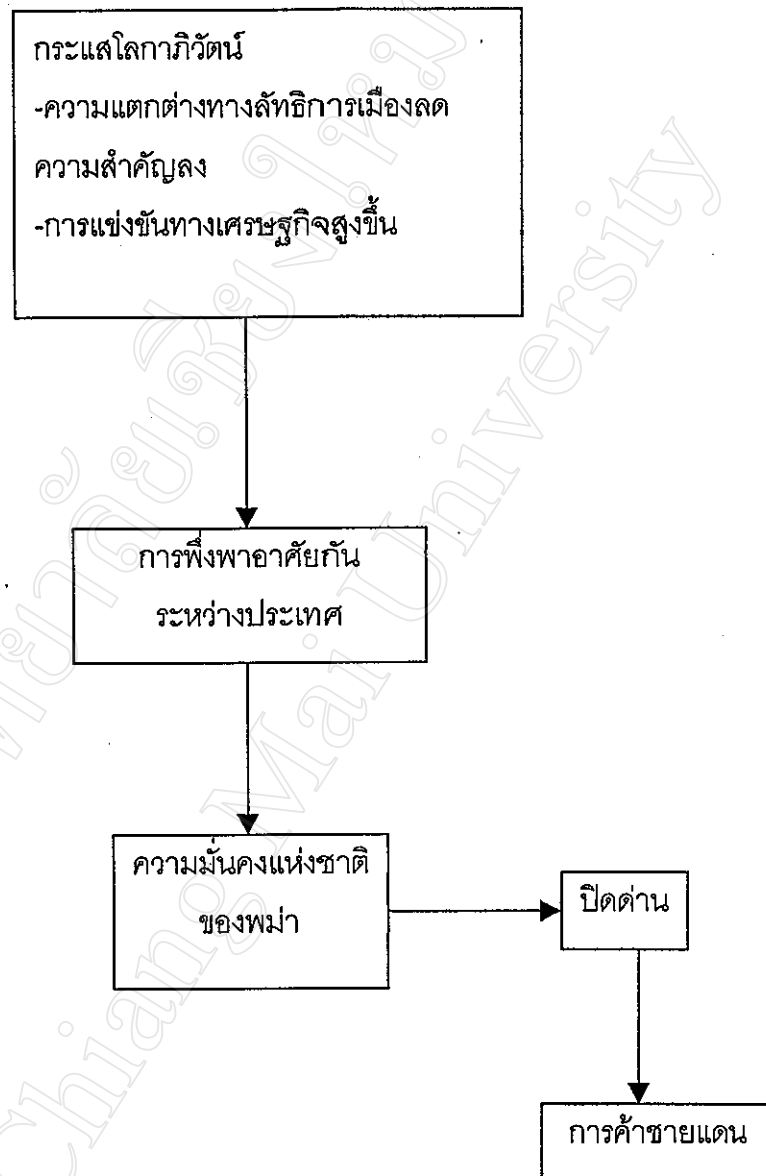
ความมั่นคงแห่งชาติด้านต่างประเทศ จะพิจารณาถึงการดำเนินความสัมพันธ์กับนานาประเทศอย่างมีเอกภาพ เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน การมีความสัมพันธ์อันดีและมีความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านให้มีเอกภาพบนพื้นฐานความเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ การดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยเช่นกัน

ความสัมพันธ์และความสำคัญระหว่างแนวคิดโลกาภิวัตน์ ทฤษฎีพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

ผู้ศึกษาเห็นว่า แนวคิดทั้ง 3 แนวคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก คือ หลังจาก ที่สงครามเย็นสิ้นสุดลง โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การที่สหภาพโซเวียตล่มสลาย ในปี 2534 ตอกย้ำถึงความต้องการในการเปลี่ยนแปลงของโลก นั่นคือ ความขัดแย้งของลัทธิการเมืองได้ลดลง แต่การแข่งขันการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการขนส่งติดต่อสื่อสารคมนาคม เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บางคนมองว่าโลกมีขนาดเล็กลง หรือบางคนเรียกว่า “โลกไร้พรมแดน” ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนของแนวคิดที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์

พม่าเองถึงแม้ว่าจะปิดประเทศมานาน แต่ด้วยกระแสของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้พม่าเริ่ม เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น โดยพม่าเริ่มที่จะเปิดประเทศให้กว้าง มากขึ้น ดังที่พม่าเริ่มให้ประเทศต่างๆ เริ่มเข้าไปลงทุนทำธุรกิจพมามากกว่าในอดีต ด้วยกระแสของ โลกาภิวัตน์นี้เองที่ทำให้ประเทศต่างๆ มีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มสหภาพยุโรป (European Union) ได้พัฒนาไปถึงขั้นการรวมตัวเป็นตลาดเดียว (Single Market) เมื่อต้นปี พ.ศ. 2536 ขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก ก็ได้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Area – NAFTA) และสมาคมอาเซียนเองก็ได้จัดตั้งเขตการค้าอาเซียน (Asean Free Trade Area – AFTA) เป็นต้น ซึ่งการรวมกลุ่มเหล่านี้เป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้าง อำนาจต่อรองทางการค้า เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ คือ พม่ามีความต้องการบริโภคสินค้าของไทย ในขณะที่ไทยมีสินค้าจำนวนมากที่ต้องการตลาดใหญ่ อย่างพม่า ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางการค้าขายระหว่างกัน

ในขณะที่พม่าและไทยมีการติดต่อค้าขายระหว่างกัน โดยเฉพาะการค้าชายแดน ระหว่างกันนั้น เมื่อพม่าเห็นว่า การที่พม่าเปิดด่านการค้าชายแดนกับไทยนั้น ส่งผลกระทบกับ ความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ คือ ปัญหาชนกลุ่มน้อย นำมาสู่การกระทบกระทั่งตาม แนวชายแดนกับรัฐบาลไทย หรือการลักลอบของชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาฝั่งไทยก็ดี หรือปัญหา ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจที่พม่ามองว่าพม่าเสียเปรียบกับการค้ากับไทยก็ดี เป็นผลให้พม่าสั่ง ปิดด่านการค้าชายแดนกับไทยในที่สุด ซึ่งผู้ศึกษาสามารถเขียนเป็นแผนภูมิแสดงถึงความสัมพันธ์ ของแนวคิดทั้ง 3 ได้ดังนี้

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดโลกาภิวัตน์ ทฤษฎีพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

2.2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้พิจารณาออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.2.1 วรรณกรรมและงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-พม่า

2.2.2 วรรณกรรมและงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-พม่าที่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดน

2.2.1 การทบทวนวรรณกรรมส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-พม่า

วิทยา สุจิตตนารักษ์ (2537) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการค้าชายแดนว่า การค้าชายแดนเป็นลักษณะหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีมานาน และที่ช่วยให้ความสัมพันธ์นั้นมีลักษณะที่อำนวยความสะดวกแก่กัน ทั้งในระดับจุลภาคคือ ตัวบุคคล พ่อค้าแถบชายแดน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในระดับมหภาค คือเศรษฐกิจในภูมิภาค และพ่อค้าในส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้าด้วย การมีการค้าแสดงว่ามีความต้องการของประชาชนทั้งสองด้าน เขตแดนในผลผลิตของแต่ละฝ่าย จึงเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจ และผลตอบแทนที่สูง ตลอดจนการแก้ปัญหาการขาดแคลนสิ่งอุปโภคบริโภคด้วย

นอกจากนี้ คิน หม่อง ยูน (2531) ได้เขียนบทความเรื่อง บางประเด็นการค้าระหว่างประเทศไทยกับพม่าได้ตั้งข้อสังเกตว่า โดยทั่วไป การค้าชายแดนเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเดิมตั้งใจจะทำเพื่อประชาชนที่อยู่ตามชายแดน ซึ่งชายแดนมักจะเป็นบริเวณที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของประเทศ ทำให้ความพยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและส่วนกลางเข้าไปไม่ถึง การค้าตามชายแดนแม้จะอยู่ในบริเวณที่ไม่สำคัญ แต่ก็เป็นที่ถูกละเลยไปไม่ได้ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามขนาดของการค้า และขอบเขตของการค้า ขนาดของตลาด ปริมาณการค้าชายตามชายแดนและรูปแบบของการค้า ซึ่งโดยธรรมชาติก็แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งในบรรดาประเทศที่เป็นสังคมนิยม พม่าเป็นประเทศที่มีการติดต่การค้าชายกับไทยมากที่สุด

ทรายแก้ว ชูทรัพย์ (2531) ได้เขียนบทความเรื่อง การค้าชายแดนไทย-พม่า ได้ให้ความเห็นว่า พม่ากับไทยติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่สมัยโบราณมาถึงปัจจุบัน ประชาชนของทั้งสองประเทศตามแนวตะเข็บชายแดนก็ติดต่การค้าชายกันมาโดยตลอด เนื่องจากพม่ามีทรัพยากรที่มีค่า อาทิเช่น อัญมณี หยก ป่าไม้ และสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นสินค้าที่ชาวไทยนิยม

จึงมีการติดต่อค้าขายกันเรื่อยมา ในขณะที่เดียวกันพม่าก็ต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคจากไทย เพราะการผลิตในประเทศพม่ามีน้อย สินค้าจากไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับตลาดพม่า การพึ่งพิงในด้านสินค้าจากกันและกันนี้ ก่อให้เกิดภาพค้าขายแดนเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

พรพิมล ตริโชติ (2540) ได้เขียนบทความเรื่อง 'ไทยกับพม่า เห็นว่า ประเทศพม่านั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่รัฐไทยขาดแคลนและต้องการ อีกทั้งประเทศพม่าก็เป็นแหล่งที่ทุนไทยสามารถเข้าไปลงทุนติดต่อค้าขายทำธุรกิจได้ ตลาดพม่าเป็นตลาดใหญ่ที่สามารถรับซื้อสินค้าไทยในปริมาณมาก โอกาสทางด้านการลงทุนทางธุรกิจของไทยในประเทศพม่านั้นมีสูงมาก และหากประเทศไทยและพม่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกันระหว่างรัฐไทยกับรัฐพม่าก็จะเป็นไปได้สูง และประชาชนก็จะมีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาภูมิภาคนี้ให้ก้าวไกล และเป็นคู่แข่งที่สำคัญกับภูมิภาคอื่นได้

เศกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ (2539) จากโครงการเอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาการลงทุนของไทยในพม่าว่า ปัจจุบันฐานะของไทยในด้านการลงทุนที่พม่าค่อนข้างต่ำกว่าประเทศอื่น ทั้งที่สหภาพพม่าอยู่ติดกับไทยและมีพรมแดนร่วมกันกว่า 2,000 กิโลเมตร แต่ในความเป็นจริงการค้ามิได้ดำเนินการผ่านรัฐบาลของพม่าได้ โดยเฉพาะการค้าชายแดนระหว่างประเทศทั้งสองมีมูลค่ามหาศาล แต่ไม่อาจระบุจำนวนได้เพราะลักษณะการค้าเป็นธุรกิจเป็นไปโดยไม่มีการบันทึกอย่างเป็นทางการ และที่สำคัญศูนย์กลางการเงินที่พ่อค้าใช้ติดต่อกันนั้นก็อยู่กระจัดกระจายไปหลายจังหวัดของไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และตาก

การลงทุนในสหภาพพม่านั้นในความเป็นจริงอาจทำได้หลายแบบ แต่โดยสรุป อาจแบ่งออกเป็น 3 วิธีใหญ่ๆ คือ การลงทุนแบบใต้ดิน การลงทุนแบบกึ่งใต้ดิน และการลงทุนแบบเป็นทางการ

การลงทุนแบบใต้ดิน คือ การลงทุนที่คนไทยนำเงินหรือสินค้าอาจส่งให้กับคนพม่าเป็นผู้ดำเนินการ การส่งในรูปของสินค้านั้นก็กระทำกันได้ง่าย โดยส่งตามชายแดน เมื่อพ่อค้ารับสินค้าแล้วก็ส่งเงินมาให้พ่อค้าไทยตามที่ตกลงกันได้ อย่างไรก็ตาม การลงทุนและการค้าแบบใต้ดินจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการไว้วางใจกันทั้งสองฝ่าย

การลงทุนแบบกึ่งใต้ดิน คือ การลงทุนในขั้นแรกก็จะกระทำผ่านตามขั้นตอนที่รัฐบาลพม่าระบุไว้ แต่ขณะในการดำเนินการนั้นก็ต้องใช้วิธีการแบบใต้ดิน กล่าวคือ งบการดำเนินการบางส่วนอาจจะต้องใช้กับที่ไม่ผ่านรัฐบาลพม่า เพราะถ้าหากผ่านรัฐบาลแล้วค่าของเงินจะลดลงอย่างมหาศาลเนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม การลง

ทุนแบบกึ่งได้ดินอาจถูกเฟ่งเล็งจากรัฐบาลพม่าได้ง่าย เพราะอาจต้องได้รับการตรวจสอบฐานะการเงินตลอดเวลา และอาจไม่คุ้มกับเงินที่ลงทุนไปในตอนแรกได้

การลงทุนแบบเป็นทางการ คือ การลงทุนโดยกระทำผ่านตามขั้นตอนที่รัฐบาลพม่าได้ระบุไว้ โดยมีข้ออ้างในกรรมสิทธิ์ของสิ่งที่ลงทุนและสามารถดำเนินการได้อย่างเปิดเผย

จากสรุปผลการศึกษาเรื่อง การค้าชายแดนไทย-พม่า ของหน่วยวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2536) ได้สรุปว่า การส่งสินค้าออกที่แม่สอดจะมีทั้งการส่งสินค้าจำหน่ายให้กับรัฐบาลพม่า และชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง แต่การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้ากับพม่า ขณะที่ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงซื้อสินค้าเพื่อนำไปใช้ในกลุ่มเท่านั้น การส่งสินค้าไปพม่าปัจจุบันเป็นการส่งออกโดยตรงทั้งหมด ไม่ผ่านเขตอิทธิพลกะเหรี่ยงเช่นในอดีต ทั้งนี้เพราะพ่อค้าไทยต้องการลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าของประเทศคู่แข่งได้ ขณะที่ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงเก็บค่าผ่านแดนสูงถึงร้อยละ 7 ของมูลค่าสินค้า สำหรับลักษณะการส่งออกสรุปได้ดังนี้

การจำหน่ายสินค้า

การจำหน่ายสินค้าของพ่อค้าแม่สอด ร้อยละ 70 เป็นการค้าส่ง ที่เหลือ ร้อยละ 30 เป็นการค้าปลีก คือ

ค้าส่ง เป็นการค้ากับพม่าทั้งหมด ระหว่างพ่อค้าที่แม่สอดกับพ่อค้าชายฝั่งที่ร่างกุ้ง เมื่อพม่ารวบรวมคำสั่งซื้อสินค้าได้มากพอแล้ว จะติดต่อสั่งซื้อสินค้ากับพ่อค้าที่แม่สอด โดยใช้โทรศัพท์และเทเลกซ์ มูลค่าการสั่งซื้อสินค้าแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 400,000 - 800,000 บาท การสั่งซื้อที่มีมูลค่าสูงสุดจะอยู่ระหว่าง 1 - 1.5 ล้านบาท แต่มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีราคาสูง เช่น ผ้าฝ้าย เครื่องยนต์ เป็นต้น

ค้าปลีก ส่วนหนึ่งเป็นพ่อค้ารายย่อยที่ร่างกุ้ง เดินทางเข้ามาซื้อที่แม่สอดโดยตรง แต่มีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากค่าให้จ่ายสูงและเสี่ยงต่อความปลอดภัยระหว่างเดินทาง และมูลค่าการซื้อสินค้าของพ่อค้ารายย่อย แต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท เพื่อให้คุ้มกับค่าใช้จ่าย มูลค่าการซื้อแต่ละครั้งโดยเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง 50,000 - 100,000 บาท

ผู้ซื้อรายย่อยยังมีชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าที่แม่สอดโดยตรง มูลค่าการซื้อไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าวัว และอัญมณีชาวพม่า เมื่อขายสินค้าได้แล้วก็เดินทางกลับ

การนำเข้าสินค้า

การนำเข้าส่วนใหญ่เป็นการลักลอบ เนื่องจากสินค้านำเข้าเกือบทั้งหมด เป็นสินค้าที่รัฐบาลพม่าห้ามส่งออก และสินค้าบางประเภทรัฐบาลไทยห้ามนำเข้า ขณะเดียวกันพม่านำเข้า

ชาวไทยต้องการเลี่ยงการเสียอากรขาเข้า ส่วนการนำเข้าจากกะเหรี่ยงเป็นการลักลอบทั้งหมด จุดที่ทำการส่งสินค้ามีอยู่ตลอดแนวชายแดน แต่จุดนำเข้าสำคัญอยู่ระหว่างอำเภอท่าสองยางและอำเภออุ้มผาง เพราะเป็นเขตอิทธิพลของกะเหรี่ยง เพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุมจากทหารพม่า ลักษณะการนำเข้ามีความแตกต่างกันตามประเภทของสินค้า อาทิ การค้าวัว หลังจากที่พักค้าแต่ละฝ่ายทราบวันเวลานัดพบแล้ว พ่อค้าวัวพม่าจะต้อนวัวมายังชายแดนไทยเพื่อรอพ่อค้าไทยเข้ามาตกลงราคา เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้วจะมีการส่งมอบและชำระเงินค่าสินค้าที่ฝั่งไทย ส่วนอัญมณี พ่อค้าชาวพม่าลักลอบการนำสินค้าข้ามฝั่งไทยที่แม่สอดก่อนเนื่องจากมีความปลอดภัยมากกว่า และจะพักอยู่ที่แม่สอดเพื่อการตกลงซื้อขายกับพ่อค้าอัญมณี ส่วนสินค้าอื่นๆ เช่น พืชไร่ ของป่า จะเป็นพ่อค้ารายย่อยที่ซื้อขายกันตามแนวชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้ากะเหรี่ยง

2.2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-พม่าที่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดน

สกาวรัตน์ ศิริมา (2541) ได้เขียนบทความเรื่อง การค้าชายแดนไทยพม่า ฤาหมดปัญญาที่จะแก้ไข กล่าวว่า นับตั้งแต่รัฐบาลไทย-พม่า ได้เปิดประเทศทำการค้าชายแดนร่วมกันตามแนวตะเข็บแนวชายแดนของ 4 จังหวัดในภาคเหนือ คือ ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และที่เชียงราย ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่ายาวทั้งหมด 1,470 กิโลเมตร มักจะเกิดปัญหาทางด้านความมั่นคง หรือการสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับทางการพม่า ซึ่งในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา การค้าชายแดนไทย-พม่าไม่ราบรื่นเท่าใดนัก เพราะครั้งใดที่มีปัญหาการกระทบกระทั่งตามแนวชายแดนเมื่อใด ทางการพม่าก็จะสั่งปิดด่านการค้าทันที โดยเฉพาะด่านแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดเมียวดี ประเทศพม่า ถือว่ามีการปิดด่านบ่อยครั้ง เพราะเป็นแนวชายแดนที่มีปัญหามากที่สุด ทั้งด้านความมั่นคง การสู้รบของชนกลุ่มน้อย และปัญหาการรุกรานประชาธิปไตยระหว่างเขตแดนไทย-พม่า ซึ่งแต่ละครั้งที่มีการปิดด่านชายแดนไทย-พม่า ได้สร้างความเสียหายทางการค้าอย่างมหาศาล และเมื่อปลายปี 2540 ที่ผ่านมา ทางการพม่าได้ประกาศนโยบายเข้มงวดการนำสินค้าจากประเทศไทยตามแนวชายแดนทุกจุด เพื่อที่จะปรับระบบการค้าให้เข้าสู่มาตรฐานสากล และเพิ่มรายได้จากการเรียกเก็บภาษีเข้าสู่ภาครัฐมากขึ้น ทำให้การค้าชายแดนไทย-พม่า เริ่มที่จะขยายตัวลดลงเรื่อยๆ เพราะฝั่งไทยส่งออกไปยังพม่าลำบากมากขึ้น

ส่วนนารัตนา กังวาลวงศ์ (2539) ได้เขียนบทความ ไฟกัศ 4 เหลี่ยมเศรษฐกิจว่า นับตั้งแต่พม่าใช้นโยบายเปิดประเทศสู่ภายนอก และใช้กฎหมายการลงทุนใหม่ ความสัมพันธ์ทาง

เศรษฐกิจระหว่างไทยกับพม่า ได้เริ่มฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่ราบรื่นนัก จากฐานของปัญหาอยู่ที่ความไม่ไว้วางใจของพม่าที่มีต่อไทย ในกรณีที่มีชนกลุ่มน้อยของพม่าที่มีฐานการต่อต้านรัฐบาลอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งพม่าใช้เป็นข้ออ้างว่าไทยสนับสนุนชนกลุ่มน้อย ซึ่งปัญหาต่างๆ ดังกล่าว มีผลต่อเนื่องถึงการลงทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทำให้หลายโครงการต้องชะงักงัน เช่น โครงการสายการบินเชียงใหม่ - เชียงตุง โครงการเดินรถไฟยูนนาน - กรุงเทพฯ โครงการการลงทุนของภาคเอกชนไทยอื่นๆ เช่น การสร้างท่าเรือ รีสอร์ต โรงแรม นิคมอุตสาหกรรม กิจการเดินเรือสวนสนุก โครงการเมืองใหม่ ศูนย์แสดงสินค้า โครงการรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น

ปีพ.ศ. 2539 ได้กล่าวในบทความ โฟกัส 4 เหยื่อเศรษฐกิจว่า ปัญหาและอุปสรรคในพม่า นั้น อยู่ที่ว่าพม่ายังไม่ไว้วางใจต่อไทยในกรณีที่มีต่อชนกลุ่มน้อยของพม่าที่มีฐานการต่อต้านรัฐบาลพม่าอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่าและบ่อยครั้งก็หลบหนีเข้ามายังไทย ประกอบกับไทยมีการจ้างแรงงานพม่า ซึ่งพม่าใช้เป็นข้ออ้างว่า ไทยสนับสนุนชนกลุ่มน้อย ซึ่งตั้งแต่ต้นปี 2538 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าตึงเครียดมากขึ้น เช่น การที่พม่าประกาศปิดด่านชายแดนด้วยเหตุผลว่า ไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อย ซึ่งส่งผลทำให้พม่าได้ยกเลิกความร่วมมือในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจไว้เป็นการชั่วคราว ทำให้การก่อสร้างถนนสายท่าขี้เหล็ก - เชียงตุงถูกยกเลิกไป นอกจากนี้ พม่ายังชะลอโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ข้ามแม่น้ำเมยที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งการก่อสร้างไปแล้วประมาณ 90% ด้วยเหตุผลที่ว่า เอกชน ไทยถูกลักลอบขโมยน้ำอันเป็นผลกระทบต่อบางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อย่างไรก็ดีตาม ไทยมีปัญหาความสัมพันธ์กับพม่า จะเห็นได้ว่า พม่ายกข้ออ้างปัญหาที่เกิดขึ้น ให้เกี่ยวพันซับซ้อนอย่างต่อเนื่องจากปัญหาหนึ่งไปสู่อีกปัญหาหนึ่ง ทำให้บทบาทของไทยในพม่ายังตามหลังประเทศเพื่อนบ้านอื่น เช่น สิงคโปร์ หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขด้วยความจริงจังของทั้งสองประเทศ คงเป็นการยากที่ไทยจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุน ในภูมิภาคอย่างที่รัฐบาลไทยมุ่งหวังได้

จากเอกสารของกองทัพบก (2540) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ชะงักลงชั่วระยะเวลาหนึ่ง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาชายแดนที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยของพม่า อย่างไรก็ดีตาม รัฐบาลไทย-พม่าได้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกันมาโดยตลอด นับตั้งแต่ประธานาธิบดี เนวิน ได้เดินทางมาเยือนไทย ในปี พ.ศ. 2515 และการเยือนพม่าอย่างเป็นทางการของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีไทย เมื่อปี พ.ศ. 2521 รวมทั้งสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็ได้เดินทางไปเยือนพม่ากลางปี พ.ศ. 2523 ตามคำเชิญของรัฐบาลพม่า ซึ่งทั้งสองประเทศได้ตกลงในความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องสำคัญต่างๆ

เช่น เรื่องเกี่ยวกับปัญหาปราบปรามยาเสพติด ปัญหาชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย-พม่า การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนของ ประเทศทั้งสอง นอกจากนี้ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการ ทหารบก ก็ได้ไปเยือนพม่า ในปี พ.ศ.2529 เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน โดยการ เจริญทำความเข้าใจกันถึงท่าทีของรัฐบาล และท่าทีของประชาชนที่มีต่อกัน ซึ่งรวมถึงปัญหา ชนกลุ่มน้อยของพม่าเป็นบริเวณชายแดน ความร่วมมือระหว่างไทยกับพม่า ในเรื่องการแก้ไข ปัญหาชายแดนนั้น ได้ปรากฏในรูปแบบของคณะกรรมการชายแดนอย่างเป็นทางการ มีการจัด ตั้งองค์กรในระดับต่างๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณชายแดน รวมทั้งการติดต่อ สัมพันธ์กันในระดับผู้นำของประเทศ ดังนั้น ปี พ.ศ. 2538 พลเอก ขวาลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี / รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้เดินทางไปเยือนสหภาพพม่าอย่างเป็นทางการ ตามคำเชิญของ พลเอกอาวูโล ตาน ช่วย ประธาน SLORC / นายกรัฐมนตรีของพม่า ในปีต่อ มา พลเอกขวาลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปเยือนสหภาพพม่า ระหว่างวันที่ 16 - 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 เพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า รวมทั้งการขยาย ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างไทยและพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น นับเป็นแหล่งการค้า ที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับเมืองสำคัญๆ ของพม่า เช่น ย่างกุ้ง ดังนั้น แนว ความคิดในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่าข้ามแม่น้ำเมย เชื่อมพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัด ตาก กับเมืองเมียวดีของพม่า ย่อมจะส่งก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้าชายแดน และในด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า แต่นั้นหมายความว่า จะต้องมีการขจัดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงตามแนวชายแดน ในเขตจังหวัดนี้

พรพิมล ตรีโชติ (2536) ได้เขียนบทความเรื่อง ปัญหาการค้าชายแดนไทย-พม่าว่า เนื่องจากปัญหาการเมืองภายในที่ส่งผลให้รัฐบาลพม่ามีเรื่องขัดแย้งกับรัฐบาลไทยตามบริเวณชาย แดน จากการสู้รบกับชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะปัญหากะเหรี่ยงซึ่งมีฐานที่มั่นติดบริเวณชายแดน ไทยตะวันตก ทำให้ทหารพม่ามักจะปฏิบัติการลวงล้ำเข้ามาในเขตไทยเสมอๆ เนื่องจากค่ายของ กะเหรี่ยงบางค่ายอยู่ติดชายแดนไทย ทหารพม่าจำเป็นต้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เพื่อ อ้อมไปตีกะเหรี่ยงเป็นเหตุให้กองทัพไทยต้องเดือนกองทัพบพม่าให้เคารพในเขตแดนของไทย นอก จากนี้ผลจากการสู้รบชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง ยังทำให้ราษฎรชาวพม่า และชนกลุ่มน้อยหลบหนีภัย สงครามเข้ามาอยู่ประเทศไทยบริเวณชายแดนจังหวัดตากเป็นจำนวนมาก และตกเป็นภาระของ ประเทศไทยที่ต้องให้ความอุปการะให้ที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้ พรพิมล ตรีโชติ (2540) ได้เขียนบทความเรื่องไทยกับพม่า โดยเห็นว่า นับตั้งแต่เกิดความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่าและกองทัพของเมียวไตที่บริเวณทาช็เหล็ก ซึ่งตรงข้ามกับบริเวณแม่สลาย จังหวัดเชียงรายก็ดี หรือการสู้รบระหว่างทหารกะเหรี่ยงฝ่ายพุทธและฝ่ายคริสต์ที่แย่งความเป็นเจ้ายึดครองพื้นที่ โดยฝ่ายทหารพม่าให้การสนับสนุนกะเหรี่ยงฝ่ายพุทธที่ดี ในบริเวณชายแดนใกล้แม่สลด จังหวัดตากก็ดี ความวุ่นวายอันเกิดขึ้นในเขตพม่านั้น ได้ส่งผลกระทบเข้ามายังในเขตไทยอย่างเห็นได้ชัด และเป็นอุปสรรคอยู่หลายประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ได้มีราษฎรของพม่าและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ทะลักหนีภัยสงครามและการสู้รบเข้ามาอยู่ในประเทศเป็นจำนวนนับหมื่น ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เข้ามามากมาย

ประการที่สอง การที่กองกำลังของฝ่ายพม่าไม่ว่าจะมาในรูปของทหารกะเหรี่ยงฝ่ายพุทธหรือทหารพม่าที่ดี บุกเข้ามาในประเทศไทยเข้ามาเผาบ้านเรือนของผู้ลี้ภัย ทำร้ายประชาชนของพม่ากันเอง และลูกหลงมายังประชาชนเขตไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

ประการที่สาม อันมีสาเหตุเกี่ยวพันเนื่องมาจากความขัดแย้งในบริเวณชายแดนนี้ เป็นส่วนที่ทำให้รัฐบาลทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายไทยและพม่าสั่งปิดพรมแดน ส่งผลให้การค้าชายแดนชะงักงัน ทำให้สินค้าตกค้างที่ฝั่งไทยไม่สามารถนำไปส่งให้บรรดาลูกค้าพม่าในประเทศพม่าได้ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการค้าชายแดน

ประการที่สี่ มอญและกะเหรี่ยงที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลทหารพม่านั้น มีผู้พอใจนักต่อกรณีที่รัฐบาลพม่าระบุให้วางท่อแก๊สที่จะขายให้ฝ่ายไทยพาดผ่านบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวมอญกะเหรี่ยง ซึ่งเกรงกันว่าการสร้างท่อแก๊สจะทำลายระบบนิเวศน์ และทำลายโครงสร้างชุมชนของพวกเขา

ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยของพม่าเป็นปัญหาหลัก สำหรับรัฐบาลพม่ามาเป็นเวลาช้านาน และเป็นปัญหาที่รัฐบาลพม่าพยายามแก้ไขมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการปราบปรามหรือการเจรจา หากเป็นไปได้ รัฐบาลไทยควรมีส่วนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว